

שלום רב,

במסמך זה תוכלו למצוא מידע רב וחשוב בנוגע לצוואות וליפוי כוח מתמשך. בכל סעיף תוכלו למצוא גם את ההמלצות שלי, שמבוססות על שנים רבות של ניסיון משפטי. אני לרשותכם בכל שאלה ומאחל לכם שנים רבות וטובות.

עו"ד רם נחמיה

צוואות

מהי צוואה?

צוואה הינה מסמך בעל חשיבות משפטית, אשר בו מוסר אדם הוראות שיש לקיימן לאחר מותו. בהעדר צוואה, נוהגים לפי חוק הירושה, אשר מסדיר את חלוקת העזבון (הרכוש) ליורשים, ומהווה את ברירת המחדל לחלוקת העזבון. בחוק נקבע אילו חלקים של העזבון ינתנו ולמי.

למה צריך לכתוב צוואה?

ככלל, אין מחוייבות לערוך צוואה. כאמור, החוק מסדיר את חלוקת העזבון. אולם, לא תמיד החוק יתן מענה לצרכים ולרצונות האישיים שלכם. בצוואה, לעומת זאת, ניתן לכלול סעיפים שונים מהוראות החוק, כך שהיא תשקף את הרצונות, הערכים ומערכות היחסים האישיים שלכם. הצוואה היא תעודת ביטוח. לדוגמה, כאשר רוצים להגן כלכלית על בן זוג או על מישהו אחר, כאשר רוצים למנוע ממישהו חלק בעזבון ויש לנמק את ההחלטה. גם כאשר רוצים לתת משהו למישהו שאינו כלול בחוק, כמו נכדים, חברים, עמותות או ארגונים שאתם מאמינים בעשייה או בערכים שלהם. בצוואה ניתן גם לקבוע הוראות נוספות, כדוגמת חלוקת רכוש בעל ערך רגשי, תכשיטים, תמונות, אוספים וגם הוראות בנושא סידורי הלוויה, הקבורה והשבעה וכד'.

חשוב: ניתן לשנות או לבטל צוואה בכל עת, בלי צורך בהסברים, בלי נימוקים ובלי התחייבויות. ויתרה מכך, גם אם ערכתם צוואה, במהלך חייכם עדיין תוכלו לנהוג ברכושכם כפי שנכון לכם.

סוגי צוואות

קיימים מספר סוגי צוואות. שני הסוגים העיקריים הינם צוואה בכתב יד וצוואה בפני עדים.

1. **צוואה בכתב יד** הינה צוואה שעורך אדם, בכתב ידו. כל אחד יכול לערוך את צוואתו בעצמו. יש מספר כללים שיש לעמוד בהם על מנת שצוואה תהיה חוקית ובתוקף. אחרת, ניתן לפסול אותה. רוב האנשים לא מכירים את החוק, ועשויים לכתוב צוואה הכוללת סעיפים שלא ניתן לקיים. כתב היד עשוי להיות בלתי קריא ויותר קל לזייף צוואה בכתב יד וכן, צוואה בכתב יד בדרך כלל נכתבת בעותק אחד בלבד.
2. הסוג השני הוא **צוואה בפני עדים**, אותה בדרך כלל עורך עו"ד. בסוג זה של צוואה מתייבב המצווה בפני שני עדים וחותרם על הצוואה בפניהם. גם העדים חותמים על הצוואה, בצירוף שמותיהם, מספרי תעודות הזהות שלכם ופרטים אישיים נוספים. לרוב עו"ד שערך את הצוואה גם חותרם עליה אבל זו לא חובה. אתם יכולים לבחור את העדים שלכם, בתנאי שהם לא מקבלים חלק מהירושה. בכל מקרה, מומלץ שמי שמכין את הצוואה יהיה עו"ד. כשירות ללקוחותי, אני חותרם על הצוואה ומביא איתי עד נוסף, כך שאתם לא צריכים להיות מוטרדים בסוגיה זו. בנוסף, אתן לכם מספיק עותקים על מנת שתוכלו למסור אותם ליקיריכם.

צוואה בפני עדים עדיפה על פני צוואה בכתב יד.

צוואה זוגית הדדית

צוואה זוגית הדדית הינה צוואה שעורכים בני זוג באופן **הדדי**. אלה למעשה **שתי צוואות**, הנכתבות אחת בתלות רעותה. בדרך כלל נהוג לכתוב בצוואה כזו שבמקרה שאחד מבני הזוג נפטר, כל רכושו עובר לבן הזוג השני. כך, בן הזוג החי מקבל את מלוא הזכויות בנכסים המפורטים בצוואה.

צוואה הדדית היא **חריגה** בנוגע לאפשרות לשנותה או לבטלה. צוואה רגילה ניתן לשנות בכל עת, ואין צורך להודיע לאף אחד. גם צוואה הדדית ניתן לשנות בכל עת, אבל כדי לשנות צוואה הדדית יש **להודיע** לבן הזוג. אבל, מה קורה אם בן הזוג לא יכול לקבל הודעה, למשל אם הוא סיעודי ולא יכול להבין את מצבו? הוראה זו עשויה ליצור בעייה במצבים בהם אי אפשר להודיע לבן הזוג על שינוי הצוואה, כמו במקרים שבהם הזוג נפטר, חולה פיזית או מנטלית או נעדר. במקרה כזה, מאחר ולא ניתן להודיע לבן הזוג על השינוי, לא ניתן לשנות את הצוואה.

יתרה מכך, במצב שבו בן הזוג רוצה לשנות צוואה הדדית לאחר שבהם הזוג הראשון נפטר, הוא חייב **להחזיר לעזבון** את כל מה שקיבל בירושה מבן הזוג שנפטר. מצב זה עשוי ליצור בעיות משמעותיות בעתיד.

ההמלצה שלי היא להמנע מצוואה הדדית ולערוך שתי צוואות נפרדות.

הפנייה לבית המשפט

הצוואה עצמה אינה מספקת לשם חלוקת העזבון. במקרה של פטירת אדם, על יורשיו יש לפנות לבית המשפט או לבית הדין הרבני בבקשה לאשר את הצוואה ולתת לה תוקף מחייב. רק להם יש סמכות כזו. אם הצוואה נעשתה כראוי ואם אין התנגדויות, בית המשפט יצווה על קיום הצוואה ("צו קיום צוואה"). רק כאשר ניתן הצו הזה, הצוואה הופכת למחייבת וניתן לפנות איתה לבנקים, לטאבו ולמוסדות נוספים.

הפקדת צוואה

אינכם מחוייבים להודיע לאיש על תוכנה או על עצם קיומה של צוואה שערכתם. עם זאת, כדי להבטיח את קיומה, **מומלץ להודיע** לאדם שאתם סומכים עליו, כי ערכתם צוואה ולהודיע לו היכן היא נמצאת.

מי שערך צוואה, ורק הוא, יכול לגשת לבית המשפט ולהפקיד שם את צוואתו. כך, כאשר יפנו היורשים לבית המשפט כדי לקבל צו קיום צוואה, בית המשפט יפעל בהתאם לצוואה שהופקדה אצלו.

אני לא ממליץ ללקוחותי על הפקדת הצוואה.

יפוי כוח מתמשך

מהו יפוי כוח מתמשך

יפוי כוח מתמשך הוא כלי משפטי מסמך בעל חשיבות משפטית, אשר בו מוסר אדם הוראות שיש לקיימן **בעודו בחיים**, במצבים בהם לא יכול לקבל את החלטות בעצמו למשל, עקב מחלה או ירידה בכשירות הקוגניטיבית. בהעדר יפוי כוח מתמשך, כאשר אדם לא יכול לקבל החלטות בעצמו, יש למנות לו אפוטרופוס. שני הנושאים, אפוטרופוסות ויפוי כוח מתמשך מוסדרים בחוק האפוטרופוסות. רק עו"ד שעבר הכשרה מיוחדת וקיבל היתר מיוחד רשאי לערוך יפוי כוח מתמשך. ככלל, אין חובה לחתום על מסמך זה. אבל, בדומה לצוואה, גם הוא סוג של תעודת ביטוח. ניתן לשנות או לבטל אותו בכל עת וכדאי לעדכן אותו אחת לכמה שנים בהתאם לשינויים במצב המשפחתי, הכלכלי או הבריאותי. אין חובה ליידע את בני המשפחה על עריכת יפוי הכוח, אולם **ההמלצה שלי ללקוחותי היא ליידע את הקרובים לכם על עצם עריכת המסמך ומי מיופי הכוח**. אין צורך להכנס לפרטים.

היתרונות בעריכת יפוי כוח מתמשך

1. מעבר מתפיסה פטרנליסטית של אפוטרופוסות, המתמקדת **בטובתו** של אדם לגישה יותר ליברלית, המתמקדת **ברצונו** של אדם. המוקד הוא האדם ולא המוגבלות.
2. יפוי כוח מתמשך מעצים את **האוטונומיה** ומאפשר לממנה לקבוע מראש מי יטפל בענייניו ואיך.
3. בסיס של **הסכם** ולא החלטה שיפוטית.
4. הוא מאפשר **יצירתיות וגמישות** מירביות. ניתן לקבוע הנחיות מפורטות ומתאמות אישית לפי רצונו של הממנה, גם כאלה שלא מופיעות בחוק.
5. בחישוב כולל, יפוי כוח מתמשך **זול** באופן משמעותי מהפעלת הליך של אפוטרופוסות.
6. יפוי כוח מתמשך מאפשר למיופה הכוח **חופש פעולה** יחסית גדול. בהליך של אפוטרופוסות, נדרשת התערבות שיפוטית כמעט בכל החלטה.
7. יפוי כוח מתמשך **מונע מחלוקות** משפחתיות. הכל מוגדר וידוע מראש.
8. **מועד כניסה לתוקף**: לבחירתכם אם להפעיל את יפוי הכוח מיידית או באופן כשרות.

מה כתבים ביפוי כוח מתמשך

1. **עניינים אישיים**: נושאים הקשורים לרווחה כמו מקום מגורים, טיפול רפואי ופעילויות יומיומיות. כאן אפשר להכניס למשל הנחיות הקשורות לביקור בבית כנסת, או באיזה סוג של דיור מוגן תרצו לגור, וכן גם נושאים הקשורים לתרבות, דת, ונושאים נוספים.
2. **עניינים רפואיים**: החלטות בנוגע לטיפולים רפואיים, כולל טיפולים מצילי חיים. כאן אפשר להכניס הנחיות מפורטות לגבי סוגי טיפול שאתם מוכנים / לא מוכנים לקבל, באילו תנאים והנחיות נוספות.
3. **עניינים רכשיים**: ניהול נכסים, כספים, חשבונות בנק והשקעות. כמו למשל – מתנות לילדים או לנכדים, בימי הולדת, חתונות או אירועים מיוחדים. יש לכתוב בצורה מפורשת מהם הסכומים שמותר למיופה הכוח לתת כמתנות, באילו נסיבות ולמי. בהעדר פירוט מדויק בנושא זה – מיופה הכוח **לא רשא** לתת מתנות. בנוסף, ניתן להוסיף הנחיות מקדימות ברורות בכל אחד מן התחומים, והממנה רשאי להוסיף הוראות נוספות בהתאם לערכיו ולרצונותיו. יש לקחת בחשבון נושאים החשובים לכם, ולהעריך לחתימה על יפוי הכוח מראש ולאחר שהקדשתם מחשבה רבה לנושא. תכנון מקדים ומקיף יהפוך את החיים שלכם ושל מיופה הכוח להרבה יותר קלים בעתיד.

מיופה הכוח ואדם מיודע

יפוי כוח מתמשך מחייב אמון מוחלט במיופה הכוח, שכן הסמכויות הניתנות לו נרחבות ולכן כדאי לבחור כמיופה כוח מישהו שאתם סומכים עליו. הוא לא חייב להיות קרוב משפחה. ניתן לבחור יותר ממיופה כוח אחד, אפשר לחלק ביניהם את הסמכויות ואפשר לקבוע שהם יקבלו החלטות במשותף.

הממנה וכל אחד ממיופי הכוח צריכים לחתום על המסמך. עם כל אחד מהם עורך הדין צריך להפגש בנפרד, לתת להם הוראות, לזהות אותם ולהחתים אותם על המסמך. עורך הדין חותם גם הוא על המסמך ומפקיד אותו בידי האפוטרופוס הכללי.

בנוסף, אפשר לכלול **אדם מיודע** ביפוי הכוח, שתפקידו להבטיח שקיפות ופיקוח על פעולותיו של מיופה הכוח. ניתן למנות יותר מאדם מיודע אחד, ואפשר למנות אדם מיודע לכל תחום או לכל מיופה כוח.

החלק המעשי

כדי לחתום על יפוי כוח מתמשך, על עורך הדין המוסמך להפגש בנפרד עם מייפה הכוח (זה שנותן את יפוי הכוח) ועם מיופה הכוח (זה שמקבל את יפוי הכוח) **בנפרד**, כדי להסביר לכל אחד מהם את המשמעות, החובות והזכויות הכרוכים ביפוי הכוח. לא ניתן לדלג על שלב זה. רק לאחר שהתקיימו הפגישות הנפרדות, עוברים לשלב הבא – חתימת כל הצדדים על המסמך. את המסמך הזה מגיש עורך הדין באופן מקוון למשרד המשפטים, ויש להמתין לקבלת אישור על ההגשה. מייפה הכוח יכול להכנס לאיזור האישי שלו ולבדוק את מצב התיק, וגם גם מיופה הכוח.

הפעלת יפוי כוח מתמשך

ברוב המקרים, יפוי הכוח המתמשך נכנס לתוקף כאשר הממנה מאבד את כושרו לקבל החלטות באופן עצמאי. איבוד הכשרות המשפטית יקבע לרוב על פי **אישור רפואי**, חוות דעת מפסיכיאטר, גריאטר או רופא מומחה, המעידה על כך שהממנה אינו כשיר לנהל את ענייניו. לעיתים ניתן לשלב את האישור הרפואי עם הערכה מקצועית אישור של עובד סוציאלי או גורם מקצועי אחר, בהתאם למקרה.

הממנה יכול לקבוע **תנאים מיוחדים** להפעלת יפוי הכוח, כמו חוות דעת משני רופאים שונים, או מצב מסוים, למשל אשפוז ממושך, הידרדרות במצב בריאותי, או אירוע אחר (כמו תאונה).

מיופה הכוח מחויב להגיש הצהרה לאפוטרופוס הכללי על כך שיפוי הכוח נכנס לתוקף. במקביל, יש להודיע גם לגורמים הרלוונטיים (כמו בנקים, מוסדות רפואיים, בני משפחה וכו') על הפעלתו.

מי אני?

רם נחמיה. עו"ד מאז שנת 1997. עוסק במקרקעין וענייני משפחה: צוואות, יפוי כוח מתמשך ובניית הסכמות בתהליכי בנייה או פירוק של זוגיות. בנוסף אני בעל תואר שני בבריאות הציבור עם התמחות בניהול משברים ואסונות, פרופיילר פלילי ומנכ"ל "שונרא" כישורי חשיבה וניהול.

עד מאה ועשרים

רם נחמיה, עו"ד